HOLLANDSCH ZUID-AFRIKA.

ADRES VOOR REDACTIE: AMSTERDAM, DAMRAK 95 (TEN KANTORE DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING)
ADRES VOOR ALLES, WAT DE ADMINISTRATIE BETREFT: P. VERGERS, VAN WOUSTRAAT 10, AMSTERDAM.

OFFICIËELE MEDEDEELINGEN

VAN HET BUREAU VAN DE NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De Redactie van het Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel wat het geïllustreerd gedeelte, als wat het bijvoegsel voor algemeen nieuws betreft) wordt bezorgd onder toezicht van het *Bureau* van de *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging*.

HET DOEL DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* stelt zich ten doel (zie Art. 1 der *Statuten*):

Binnen de perken, door de internationale rechtsverhoudingen aangewezen, door alle wettige middelen al datgene te doen, wat strekken kan om:

1º. de banden met onze stamgenooten in Zuid-Afrika nauwer toe te halen en, in overleg met hen, aldaar hulpbronnen voor landbouw, nijverheid, handel en andere stoffelijke belangen te openen en te ontwikkelen of de opening en ontwikkeling daarvan te bevorderen;

2º. de publieke opinie zoo ten onzent als in het buitenland over de toestanden in Zuid-Afrika voor te lichten.

Elk streven om bij wijze van propaganda op de zedelijke of godsdienstige gesteldheid der bevolking dezerzijds invloed uit te oefenen, blijft daarbij uitgesloten.

LEDEN EN DONATEURS.

Leden der Vereeniging zijn zij, die met het hierboven (volgens Art. 1 der *Statuten*) omschreven doel instemmen en eene jaarlijksche bijdrage betalen van tenminste *Drie Gulden*. Het boekjaar der Vereeniging loopt van 1 Januari tot 31 December (zie Art. 5 der *Statuten*).

Het staat aan de afdeelingen vrij, *begunstigers* aan te nemen, die eene geringere jaarlijksche bijdrage dan 3 gulden, doch ten minste 1 gulden betalen (zie Art. 5 der *Statuten*).

De algemeene vergadering heeft, op voordracht van het bestuur, de bevoegdheid, *eereleden* te benoemen, die dezelfde rechten hebben als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Donateurs zijn zij, die minstens 100 gulden in eens in de kas der Vereeniging storten; ook deze hebben gelijke rechten als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Aan de *Leden* der *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* wordt, krachtens hun lidmaatschap en zonder vergoeding van eenigerlei aan de uitgave verbonden kosten, dit Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel het Geïllustreerde als het Algemeene gedeelte) geregeld toegezonden.

Gedrukt met illustratie-inkt van BERGER & WIRTH, Drukinktfabriek, Amsterdam.

Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

ALGEMEENE VERGADERING

op *Zaterdag 27 Mei 1911,* te twee uren n.m., in het „American-Hôtel", Leidscheplein, Amsterdam.

PUNTEN VAN BEHANDELING:

Opening der Vergadering en mededeelingen door den Voorzitter.

Jaarverslag van het Hoofdbestuur over 1910.

Verslag van de Commissie tot het nazien der rekening over het jaar 1910.

Benoeming eener Commissie tot het nazien der rekening over het jaar 1911.

Benoeming van zes leden van het Hoofdbestuur in de vacatures, ontstaan door periodieke aftreding en door bedanking.

De volgende dubbeltallen worden volgens art. 8 der Statuten aanbevolen:

1. E. Bruchner, Naarden (aftr.).
   Mr. H. Ver Loren van Themaat, Velsen.
2. G. A. A. Middelberg, Loenersloot (aftr.).
   N. J. A. C. Swellengrebel, Arnhem.
3. Dr. H. P. N. Muller, 's-Gravenhage (aftr.).
   Jhr. Mr. W. H. de Savornin Lohman, Utrecht.
4. Dr. W. van Everdingen, Rotterdam.
   P. C. van Traa, id.
5. Paul den Tex, Amsterdam (aftr.).
   Dr. H. F. Jonkman, Utrecht.
6. Jhr. Mr. C. Beelaerts van Blokland, Zeist.
   Mr. K. Zwaardemaker, Bussum.

Bespreking van het voorstel der Afd. Utrecht: Het organiseeren in den winter 1911/12 van een viertal populaire voordrachten betreffende de Geschiedenis, Taal-, Land- en Volkenkunde van Zuid-Afrika voor jongelieden tusschen 12 en 18 jaren.

Voordracht van den heer B. B. Keet, M. A., oud-voorzitter van de „Afrikaanse Taalvereniging" te Stellenbosch, K. d. G. Hoop.

Wat verder ter tafel zal gebracht worden.

De Secretaris van het Hoofdbestuur:
Dr. N. MANSVELT.

Amsterdam, 6 Mei 1911. *Damrak* 95.

KORTE NOTULEN van de Vergadering van het Hoofdbestuur der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging, op Zaterdag 6 Mei 1911, te 1.30, ten kantore der *Zuid-Afrikaansche Voorschotkas,* Amsterdam.

Aanwezig de Heeren: Middelberg (Voorz.), De Louter, Emous, Kiewiet de Jonge, Brüchner, Bell, Verkouteren, Pont, Van Reesema, Van den Berg en Mansvelt.

Afwezig met kennisg.: de heeren Lingbeek en Muller.

De notulen der vorige vergadering gelezen en goedgekeurd.

Besloten: aan Mevrouw de Wed. Dr. H. J. Coster-De Roo, te 's Gravenhage, de diep gevoelde deelneming van het Bestuur te betuigen in het smartelijk verlies, dat haar getroffen heeft door den dood van haar zoon.

Het Jaarverslag over 1910 wordt, zonder eenige aanmerkelijke wijziging, goedgekeurd, nadat ook de Commissie uit het Bestuur verklaard heeft, de rekening van den Penningmeester in orde te hebben bevonden.

De dubbeltallen voor de zes vacatures in het Hoofdbestuur worden opgemaakt ter voordracht aan de Alg. Vergadering op 27 Mei e.k.

Besloten: behalve den Heer Dr. W. J. Leyds, zooals reeds in de vorige vergadering besloten, ook den H.Ed. Heer M. T. Steyn, oud-president van den O. V. S., en Prof. P. J. G. de Vos, oud voorzitter van den *Z.-Afr. Taalbond,* ter benoeming tot Eere-leden aan de Algemeene Vergadering voor te dragen.

De Dagorde voor de Alg. Vergadering wordt vastgesteld.

Het *verslag van de liquidatie* van het *Nederl. Bijstandsfonds* te Pretoria wordt voor kennisgeving aangenomen.

De door in Europa vertoevende voorschotnemers nog verschuldigde gelden zullen ten behoeve der Vereeniging geïnd worden.

Kennis wordt genomen van een dankbetuiging namens het Bestuur der *Fichardt-Bibliotheek* te Bloemfontein voor *verleende subsidie.*

Verschillende punten van de dagorde worden na bespreking *aangehouden* tot nadere order of totdat verdere inlichtingen zullen ontvangen zijn; o.a. mogelijke *wijziging der statuten, stichting eener bijzondere beurs,* waarvoor reeds £ 25 als bijdrage werd ontvangen van den Heer C. S. te S.; subsidiëeren eener uitgave van een *hist. platen-atlas voor Z. Afrika;* medewerking tot *stichting eener Holl.-Afrikaansche Club te Kaapstad,* enz.

De Alg. Vergadering zal gehouden worden op Zaterdag 27 dezer, te 2 uur n.m., waaraan vooraf zal gaan een vergadering van het Hoofdbestuur te 1 uur.

De Secretaris,
Dr. N. Mansvelt.

Nederlandsche Cultuur in Zuid-Afrika.

Aan een correspondentie, van Johannesburg aan het *Nieuws van den Dag* verzonden, ontleenen wij het volgende:

Wat het Hollandsch, d. w. z. Nederlandsch, element in Zuid-Afrika betreft, is in het algemeen de toestand zeer bevredigend te noemen en voornamelijk werklieden kunnen niet klagen. Vroeger zagen de Engelschen en vele Duitschers enz. met afkeer of haat op ons neer; dit wordt nu ook anders en ons klein, maar niet onbelangrijk element wordt steeds meer geacht en populair in Zuid-Afrika. Twee dingen, voorgevallen gedurende de laatste maanden, hebben daar voornamelijk toe bijgedragen. Deze twee gebeurtenissen, voor de Nederlandsche Kolonie in Johannesburg en voor heel Zuid-Afrika van groot gewicht, waren het bezoek der officieren van het Nederlandsche oorlogsschip „De Zeven Provinciën" en de opening der Tentoonstelling van uitsluitend Nederlandsche schilderijen en teekeningen.

Het eerste punt is reeds uitvoerig „met pen en potlood" in dag- en weekbladen behandeld geworden. Ik heb er niets meer over te vertellen dan dat de gastvrijheid en geestdrift óók onder de Engelschen buitengewoon waren .... getuige o. a. de heer Quinn, die van de matrozen geen betaling wou aannemen voor het ontbijt, zeggende, dat 't hem een genoegen was, gastheer te mogen zijn. Wat het tweede punt betreft, de tentoonstelling van schilderijen, door den Larenschen Kunsthan-

del uitgezonden en door de medewerking van de heeren A. van Wouw, beeldhouwer, en A. van den Broek, procureur, beiden bekende Johannesburgers, in de Openbare Bibliotheek alhier tentoongesteld, opent een nieuw tijdvak in de kunstgeschiedenis van Zuid-Afrika.

De belangstelling, bij de opening en daarna getoond, was zeer groot, en de kleine, maar kostbare schilderijententoonstelling vindt algemeen bewondering. Men betreurt echter het feit, dat de grootsten of beroemdsten onzer levende Hollandsche schilders niets hebben ingezonden. Ik wil er op wijzen, dat de Kaapkolonie op enkele goede schilders en schilderessen bogen kan, doch de smaak van 't groote publiek moet nog gevormd of geleid worden en de koopkracht is, voor zaken van kunst, nog weinig ontwikkeld. Doch wie weet, misschien wordt het weldra mode, in 't bezit te zijn van minstens één echt schilderstuk van een Hollandschen meester! Zoodra de mode zich gunstig over iets uitlaat, d. w. z. zich er mede bemoeit, is al veel gewonnen.

Ten slotte zij het mij vergund, de verschijning van een Nederlandsch lied te memoreeren, geschikt voor concert-voordracht, — iets zóó zeldzaams in dit werelddeel, dat er wel eens openlijk de aandacht op mag gevestigd worden, vooral waar de componist een landgenoot of oud-landgenoot is. Deze, de heer Johannes Leyds, is hier bibliothecaris van 't mijnwezen en sedert 22 jaren bekend als musicus en linguist. Hij en zijn echtgenoote (dochter van wijlen den heer W. T. Werst, van 't *Nieuw v. d. Dag*) hebben een kwart eeuw lang 't hunne gedaan om Nederlandsche composities bekend te maken, eerst in Holland zelf, daarna in Zuid-Afrika.

Het lied van den heer Leyds had veel succes, toen het door mej. Hanna v. d. Hoven gezongen werd op een concert der Johannesburgsche afdeeling van het „Alg. Nederl. Verbond", en toen het als duo voor piano en fluit werd gespeeld op een uitvoering van uitsluitend Nederlandsche composities te Pretoria.

Een Leibbrandt-vereeniging.

In The State van Maart bepleit Ian D. Colvin de oprichting van een Leibbrandt-Vereeniging in Z.-Afr., in den geest der Holl. Linschoten-Vereeniging, waarvan het doel dus zou zijn het uitgeven van oude werken, betrekking hebbende op de geschiedenis van Zuid-Afrika. De Afrikaners zouden hiermede tevens eeren de nagedachtenis van den Kaapschen archivaris J. H. Leibbrandt.

Hollandsch in Oost-Afrika.

Uit Nakoero wordt aan *De Volkstem* te Pretoria geschreven, dat toch eindelijk ook in Oost-Afrika Hollandsche scholen zullen verrijzen.

Op de Hasin Gishoe bergvlakte was men al lang van plan, scholen op te richten. Men kon 't echter over het leerplan niet eens worden, totdat de predikant den knoop doorhakte. Nu zullen er twee of drie scholen op de bergvlakte worden gebouwd, waar zoowel Hollandsch als Engelsch zullen worden geleerd. Een of meer van die scholen moeten reeds klaar zijn.

Ook in den omtrek van Nakoero wil men een Hollandsche school stichten. Daar werkt blijkbaar eveneens de weinige eenswillendheid der Boeren de uitvoering van 't zoo goede voornemen tegen.

Nog meer Afrikaansche families trekken naar Oost-Afrika. Een elftal gezinnen uit den Vrijstaat zijn in Maart daarheen gereisd.

Een Jaarboek.

De Zuid-Afrikaanse Akademie voor Taal, Letteren en Kunst heeft in een kloek boekdeel haar eerste jaarboek uitgegeven. Men vindt er de geschiedenis in van haar ontstaan en haar eerste werk en een aantal belangrijke lezingen, bij gelegenheid van de eerste jaarvergadering in 1910 te Bloemfontein gehouden, o.a. een lezing van ds. N. J. Brummer over „de Afrikaansche volksziel", die zeer geprezen is. Minister Malan geeft ten slotte in het jaarboek een levensschets van Onze Jan. Weinigen waren zeker tot die taak beter bekwaam, dan hij, die Hofmeyr als raadsman bij de Kaapsche Afrikaners is opgevolgd.

Kolonisatie.

Een commissie uit den Z. A. Senaat heeft rapport uitgebracht over de kwestie van *Kolonisatie*, die haar ten onderzoek was opgedragen. Zij beveelt aan, een groote leening te sluiten en die te besteden, jaarlijks een £ 500,000, aan den aankoop van geschikt land en voorschotten aan menschen, die zich een hoeve aanschaffen en zich op het boerenbedrijf inrichten willen. Er zijn, meent de commissie, in Zuid-Afrika genoeg menschen, die voor dergelijke hulp in aanmerking komen, om aanstonds met kolonisatie te beginnen, maar tegelijk wil zij toebereidselen zien gemaakt om later kolonisten van over zee te laten komen.

Vacantieleergangen te Leiden in September 1911.

(Ingezonden.)

Van den 11en tot den 25sten September 1911 hoopt de Studenten-Afdeeling Leiden van het A. N. V. weer tal van Vlamingen, Zuid-Afrikaners en Hollanders uit buiten- en binnenland in de Sleutelstad samen te zien komen. Dan zal de derde juridische en de zevende algemeene leergang gehouden worden; dan hopen wij wederom hun, die zoo bijzonder welwillend zijn, aan ons streven mede te werken, door het aantal onzer gasten te toonen, dat hun bereidwilligheid op prijs wordt gesteld.

Een belangwekkend programma zal weldra worden rondgezonden. Hier zij het voldoende te vermelden, dat Prof. dr. C. Snouck Hurgronje, Prof. dr. W. de Sitter en Dr. P. A. Boeser colleges geven voor den algemeenen leergang, terwijl Prof. mr. J. H. Carpentier Alting en Dr. H. T. Colenbrander den juridischen leergang op zich hebben genomen.

Waar Hollandsche en Belgische Hoogleeraren van alle faculteiten wel een Commissie van Bijstand hebben willen vormen, om ons bij ons pogen te steunen, waar wij dus zoozeer door mannen van gezag en invloed worden aangemoedigd, daar meenen wij te mogen verwachten, dat Hollanders, Vlamingen en Zuid-Afrikaners zich in grooten getale te Leiden zullen vereenigen, om er gezamelijk een nuttigen en schoonen tijd door te brengen.

Welnu dan, gij allen, die in aanmerking komt, om deel te nemen aan de leergangen in September, komt tot ons!

Gij kunt rekenen op de gastvrijheid van de Leidsche studenten, weest daarvan verzekerd!

Hoe meer deelnemers, hoe meer kans op belangrijke gedachtenwisseling en prettigen omgang, hoe meer jolyt bij tochten en uitstapjes!

H. C. Hartevelt,
Commissaris van den Vacantieleergang.
Papengracht 10a, Leiden.

TAAL- EN STAMVERWANTE BELANGEN.

Zuid-Afrikaansche Voorschotkas.

Aan het verslag van de Zuid-Afrikaansche Voorschotkas over 1910 ontleenen wij het volgende:

Verscheiden oud-Z.A.S.M.-ambtenaren meldden zich bij ons aan om weder bij de spoorwegen in Zuid-Afrika te worden geplaatst, doch tot ons leedwezen kon hun geen uitzicht daarop worden gegeven.

Evenals ten vorigen jare werden weder in samenwerking met het *Schoolfonds* aan eenige onderwijzers voorschotten verstrekt voor overtocht naar Zuid-Afrika. Voorzoover wij tot heden oordeelen kunnen, mag het uitzenden van deze klasse van emigranten een succes worden genoemd, ook voor henzelven.

Het aantal voorschotten, dit jaar verstrekt, is iets grooter dan dat van het vorige jaar.

De betalingen van rente en aflossing hadden vrij geregeld plaats. Ook dit jaar is echter weer gebleken, dat de door onze Vereeniging steeds betrachte welwillendheid jegens ongelukkige schuldenaren bij sommigen misverstand en misbruik kweekt. In enkele gevallen moest worden overgegaan tot gerechtelijke maatregelen of moest een borg worden aangesproken.

Door één voorschotnemer werden aanmerkingen gemaakt op den rentevoet, dien de Vereeniging handhaaft. Ernstige overweging van deze aangelegenheid heeft daarin geen verandering kunnen brengen.

De rekening der vaste goederen, het vorige jaar door ons geopend, moest worden uitgebreid. De aanleiding hiertoe was niet insolventie, doch het ophouden te bestaan van een onzer voorschotneemsters, de Oranje-Kruis-Vereeniging. Het ten vorigen jare vermelde geschil tusschen het bestuur dier vereeniging en de directrice van het Hollandsch hospitaal bleek op niet voor beide partijen bevredigende wijze te zijn opgelost. De *Oranje-Kruis-Vereeniging* heeft zich daarop ontbonden en het met de hulp onzer Vereeniging aangekochte perceel is ten slotte aan ons in eigendom overgegaan. Gehoor gevende aan een van de zijde van het hospitaalbestuur gekomen wenk om een Hollandsche verpleegster ter geleidelijke vervanging der directrice uit te zenden, werden daartoe dezerzijds pogingen gedaan, welke echter, toen zij reeds zoo goed als gelukt waren, moesten worden opgegeven, omdat het bestuur van het hospitaal zich intusschen genoodzaakt had gezien, een andere directrice ter plaatse te benoemen. Sedert is tengevolge van voortdurende geschillen het hospitaal ontruimd, zoodat het perceel op het oogenblik aan zijn bestemming is onttrokken. Inmiddels worden ter plaatse ijverige pogingen gedaan tot het vormen van een nieuwe combinatie, die het perceel als hospitaal zal exploiteeren.

Hoezeer overigens in Zuid-Afrika de behoefte aan in Nederland gediplomeerde verpleegsters zich doet gevoelen, blijkt wel uit het feit, dat tegelijkertijd onafhankelijk van elkaar twee aanzoeken ons bereikten van verpleegsters aan het Hollandsch hospitaal om hulp voor verdere opleiding in Nederland ter bekoming van het verpleegstersdiploma.

Naar aanleiding van de door den heer M i d d e l b e r g na zijn reis in Zuid-Afrika gegeven adviezen is met meer beslistheid de bevordering van emigratie van Nederlandsche landbouwers daarheen aangevat. Afgezien van eenige boerenarbeiders, die onlangs zijn uitgezonden om als zoodanig in dienst te treden van een in Transvaal gevestigd Nederlander, wordt thans moeite gedaan, om jonge boeren met eenig kapitaal tot emigratie naar Zuid-Afrika op te wekken. Verschillende landbouwautoriteiten zijn dit streven niet ongunstig gezind en stelden ons, door uitnoodigingen tot het vervullen van spreekbeurten over dit onderwerp, in de gelegenheid, in rechtstreeksche aanraking met de belanghebbenden te komen, waarbij veel belangstelling, ook voor de ideëele zijde der zaak, werd ondervonden. Ter nauwkeurige voorlichting van belangstellenden en belanghebbenden is door ons gebruik gemaakt van de tegenwoordigheid van een Transvaalsch landbouwdeskundige, die hier December 1910 aankwam.

Verwacht mag worden, dat de bevordering van landbouwemigratie tevens ten goede zal komen aan den uitvoer van Hollandsch vee naar Zuid-Afrika.

Ten bewijze van het aanvankelijk vertrouwen, door Nederlandsch kapitaal in de toekomst van Zuid-Afrika als landbouwgebied gesteld, zij gewezen op de *Zuid-Afrikaansche Landbouw-Maatschappij*, gevestigd te Amsterdam, aan welker oprichting in 1910 onze Vereeniging mede bevorderlijk heeft mogen zijn.

In afwachting eener afdoende regeling voor de ontvangst en de plaatsing, welke het Bestuur hoopt te kunnen treffen, is de uitzending van dienstboden als zoodanig voorloopig gestaakt.

Uit ons *Hollandsch-Russisch Boerenfonds* kon weder een gift gezonden worden voor de weesinrichting van ds. A. P. K r i e l te Langlaagte, alsmede voor het „Tehuis tot vorming van arme Afrikaansche meisjes voor het huishouden."

De bemiddeling van den secretaris werd ingeroepen door den Engelschen principaal van een „college" aan de Kaap voor het vinden van een leeraar, terwijl de College-raad van het Victoria-College te Stellenbosch hem de voorbereiding der benoeming van een professor aan die inrichting opdroeg.

Ten aanzien van den toestand der geldmiddelen van de Vereeniging zij opgemerkt, dat geen afschrijvingen van eenige beteekenis behoefden plaats te hebben. De gepubliceerde cijfers van balans en winst- en verliesrekening toonen aan, dat de Vereeniging financiëel in gunstige omstandigheden verkeert.

Op 31 December 1909 waren er 250 aanvragen toegestaan en afgerekend, op 31 December 1910 277; gedurende 1910 kwamen er 27 bij. Geweigerd werden er in 1910: 5, ingetrokken 13. Van de 27 voorschotnemers in 1910 waren 15 dienstboden, 5 onderwijzers, 4 studenten, 1 machinist, 1 timmerman, 1 vrouw van een in Zuid-Afrika verblijvenden echtgenoot, met drie kinderen. In Zuid-Afrika is in 1910 voor ƒ 34,049 voorschot gegeven.

De balans sluit met ƒ532,040.31½, de winst- en verliesrekening met ƒ 14,564.26.

Een stoomvaartverbinding met Zuid-Afrika.

Met genoegen zagen wij uit het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende overeenkomst met de *Koninkl. Paketvaart Mij.*, dat de zaak van een stoomvaartverbinding met Zuid-Afrika in parlementairen kring althans nog niet geheel is vergeten. Aan het eind van genoemd Verslag toch leest men:

Deze subsidie-aanvrage (van de Kon. Paketv. Mij.) deed sommige leden eraan herinneren, dat reeds voor meerdere jaren een plan werd ontworpen tot oprichting eener stoomvaartlijn Nederland—Zuid-Afrika—Java en dat de ontwerpers destijds een verzoek om subsidie tot de Regeering hebben gericht bij een ook aan de Kamer medegedeeld adres. Zij vroegen hoe het met bedoeld plan staat en of het verzoek bij de Regeering alsnog in overweging is.

Pretoria is een vereeniging rijker geworden: een van oud-Hollanders, die het stemrecht hebben verkregen. Bij de vorige algemeene verkiezing is gebleken, hoeveel politieke invloed door onze vroegere landgenooten kan worden uitgeoefend door eendrachtige samenwerking. Toen vond men hen onvoorbereid. Zij willen zich thans bijtijds organiseeren, om bij nieuwe verkiezingen die kracht uit te oefenen, waarop hun stemmental hun recht geeft. De vereeniging heet „Eendracht maakt Macht". Haar doel blijkt uit art. 2:

De vereeniging stelt zich ten doel, de maatschappelijke belangen van de oud-Hollanders en hun kinderen te bevorderen door alle wettige middelen en maatregelen, die daartoe kunnen worden aangewend. Tot die wettige middelen behoort in de eerste plaats het gebruik maken van het stemrecht. Ze sluit zich niet bij een der bestaande politieke partijen aan. „Ze wil slechts gebruik maken van haar wachtwoord, dat eendracht macht maakt en dat dus aan eventueele representaties door afgevaardigden meer kracht bijgezet kan worden door het feit, dat die afgevaardigden spreken namens een combinatie van honderden stemgerechtigden."

Het ledental bedraagt reeds bijna 350.

Bij den welbekenden uitgever J. B. Wolters, te Groningen, is verschenen het eerste deel eener Bloemlezing, die om meer dan ééne reden ook de aandacht van Afrikaansche leeraars en onderwijzers verdient. Het is het „Leesboek voor M.U.L.O. scholen, Gymnasia, H.B.S., Kweek- en Normaalscholen, door Dr. A. van der Hoeven, Leeraar aan het Christelijk Gymnasium, G. J. Uit den Bogaard, Directeur der Ned. Herv. Burgerschool, en J. J. Deetman, Hoofd eener Bijzondere School, te Utrecht. Wel is waar kan Zuid-Afrika — en dit is een verblijdend teeken des tijds! — reeds op een aantal eigen Hollandsche lees- en leerboeken wijzen; maar dat neemt niet weg, dat een keuze van leesboeken zoowel den leeraar als den leerling steeds welkom is.

Waarom deze Bloemlezing ook de aandacht van Afrikaansche onderwijzers verdient, is o.i.:

1° om den rijken en veelzijdigen inhoud en de meestal gelukkige keuze en opvolging van belangrijke prozastukken en gedichten, waaronder enkele oude bekenden, die alleszins verdienen in eere gehouden te worden, doch zelden in latere bloemlezingen gevonden worden;

2° om den gezonden geest, die door het boek heerscht: er komen zoowel ernstige, godsdienstige als leerzame en luimige stukken in voor; trouwens de namen der samenstellers staan ons borg voor den inhoud;

3° om het *algemeen* Nederlandsch karakter van de verzameling, waarin niet alleen stukken van oudere en hedendaagsche Nederlandsche schrijvers, maar ook die van Vlaamsche en Zuid-Afrikaansche zijn opgenomen; dus geheel in den geest van het „Algemeen Nederlandsch Verbond"-lied:

„Groot-Nederlanders zijn wij, één
Door 't heerlikst ideaal:
Ons bindt dezelfde vrijheidsmin,
Ons bindt dezelfde taal."

Het is alleen maar jammer, dat de samenstellers de *Afrikaansche* stukken verkeerdelijk *Transvaliana* gedoopt hebben.

Ten slotte zij nog vermeld, dat dit eerste deel, op mooi stevig papier en met een fraaie, duidelijke letter gedrukt, niet minder dan 279 bladzijden 8vo bevat en gebonden slechts Fl. 1,65 (2 s. 9 d.) kost.

Na een zitting, die 98 dagen heeft geduurd, en waarin bijzonder hard is gewerkt, is het Unie-parlement uiteengegaan. Er is veel werk afgedaan en ook de Engelsche oppositie erkent, dat de arbeid van het parlement vruchtdragend is geweest. Op 1 Augustus zal het parlement weder bijeenkomen.

„Unificatie".

Generaal Botha heeft een rondschrijven verzonden, dat een ontwerp voor de samenstelling van een Nationale Zuid-Afrikaansche partij bevat, den Bond, het Volk, en de Unie van den Oranje Vrijstaat tot een geheel zal versmelten op denzelfden grondslag als bestaande instellingen, met een hoofdcomité enz. Dit ontwerp zal worden voorgelegd aan een conferentie in September en October.

Strijd tusschen mensch en inktvisch.

Het verhaal lijkt wel van een Jules Vernesche fantasie. Toch wordt het door de Z.-A. pers heel ernstig verteld, dit verslag van den strijd tusschen mensch en inktvisch, dat, naar het heet, door talrijke personen is gadegeslagen, die verklaarden, dat het een „horrible sight" (vreeselijk gezicht) was.

De gewaarwording, die de zwarte held uit dit komisch-eindigende drama gehad heeft, moet ontzettend zijn geweest en hij mag van geluk spreken, zijn zwarte huid te hebben kunnen redden. Hij was n.l. bezig met iets schoon te maken op een der trappen, in een Kaapsche havenstad, die van den wal naar het water leiden, bukte zich juist om den borstel in het water te dompelen, toen plotseling de vangarm van een inktvisch te voorschijn schoot en zich om den enkel van zijn voet slingerde.

Nauwelijks poogde de verbaasde zwarte zich te bevrijden of een tweede arm schoot te voorschijn en greep zijn arm beet. Gelukkig voor den aangevallene, kon hij zich schrap zetten en dus voorkomen, dat hij in het water werd getrokken. Op zijn hulpgeschrei kwamen spoedig een drietal andere kaffers toesnellen.

Toen dezen zich echter bij het water waagden, werden ook zij door vangarmen gegrepen en vastgehouden. Het monster was echter te begeerig geweest; hoewel sterk, was het toch niet bij machte om de vier stoere kaffers van de beenen te trekken. Met de kracht der wanhoop hadden zij zich schrap gezet, elkander steunend. Meerdere havenarbeiders, enkele met schoppen gewapend, schoten toe, doch hun pogingen om de vangarmen te vernielen, bleven vruchteloos, daar het scherp der spaden nauwelijks een spoor achterliet op de zeer taaie, gummiachtige ledematen van het monster.

Goede raad was duur. Als eenig middel bleef nu niet anders over, dan de rollen om te keeren en te trachten, den visch op het droge te sleepen, wat ten slotte gelukte; toch hield het monster zijn slachtoffers vast omstrengeld. Na vele vergeefsche pogingen gelukte het aan iemand, die er meer van wist, den visch „binnenste buiten te keeren" (wat dat beteekent, weten wij niet); eerst toen ontspanden zich de doodelijke grepen.

Het bleek een zeer groot exemplaar te zijn; drie man konden zijn gewicht nauwelijks torsen.

Dat deze afschuwelijke beesten personen aanvallen, die zich in het water bevinden, is bekend, doch dit is de eerste maal, dat zij iemand hebben aangevallen, die zich op vasten grond bevond.

KERK EN SCHOOL.

Het Herman Coster-fonds.

Het *tiende* jaarverslag van de Vereeniging „Herman-Coster-Fonds" is aan de leden verzonden. Het Bestuur brengt in dankbare herinnering, dat de leden dit jaar de voldoening mochten smaken, dat *drie* hunner *alumni* op eervolle wijze hun studiën voltooiden. De eerste, die in den loop van het jaar het beoogde doel mocht bereiken, was de heer A. A. Schoch, die te Leiden promoveerde tot Doctor in het Romeinsch-Hollandsch Recht en die sedert een voorloopigen werkkring te Pretoria vond. In October werd de heer W. A. Joubert aan de Vrije Universiteit te Amsterdam bevorderd tot Doctor in de Godgeleerdheid en kort na de Kerstvacantie behaalde de heer J. H. J. A. Greyvenstein denzelfden titel aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. Reeds vóór zijn promotie was den heer Joubert het professoraat in de Nederlandsche taal en letteren aangeboden aan het Victoria College te Stellenbosch, Kaap de Goede Hoop, als opvolger van Prof. Viljoen, thans Directeur van Onderwijs in den Oranje-Vrijstaat. Ook de beide laatstgenoemde jonge doctoren zijn naar hun vaderland teruggekeerd. Dat ook zij behooren tot die jonge Afrikaansche garde, „mannen, op wie en met wie te rekenen valt", zooals niet lang geleden uit Zuid-Afrika getuigd werd van degenen, die hier aan de Nederlandsche Hoogeschool hun opleiding hebben ontvangen, daarvan mogen wij ons verzekerd houden.

„Het jaar 1910 heeft ons — aldus vervolgt het verslag — en allen, die ons tot hiertoe zoo trouw in ons streven gesteund hebben, dus wel reden tot blijdschap en voldoening gegeven en daarbij den moed en den lust om op den ingeslagen weg te blijven voortgaan, zoolang onze middelen ons daartoe in staat zullen stellen. Zooals reeds in vroegere verslagen meegedeeld, zijn wij echter bezig met ons „beschikbaar" kapitaal op te teren en daardoor niet in staat, nieuwe beurzen uit te loven. Wij moeten rekening houden met onze toezeggingen aan hen, die nog door onze Vereeniging gesteund worden. Mogen wij hopen, dat de gunstige uitkomsten, waarop wij kunnen wijzen, zoowel als de telkens tot ons komende berichten, dat het Hollandsch in Zuid-Afrika, ofschoon reeds volgens sommigen ten doode opgeschreven, nog vol jeugdige levenskracht blijkt te zijn, velen zullen aansporen om het Herman-Costerfonds krachtig te steunen? De leus van het maandschrift der Ned. Z.-Afr. Vereeniging *„Het is ons niet minder om Nederland zelf te doen dan om Zuid-Afrika"*, is ook de onze. Met wijlen Dr. Herman Coster gelooven wij, dat *„In de overwinning van den Hollandschen stam in Zuid-Afrika zal een waarborg liggen voor ons onafhankelijk volksbestaan"*. De Afrikaansche jongelingen, aan Nederlands Hoogescholen gevormd, zullen de hechtste banden vormen tusschen de beide natiën, wier wederzijdsch volksbestaan zoo nauw aan elkander verbonden is. Laat ons deze laatste gelegenheid niet verzuimen. Dat Nederland de Kaap niet verkocht heeft, is door bevoegde hand overtuigend aangetoond; doch laat ons nu de Kaapsche (Afrikaansche) natie ons niet door anderer goud voor altijd laten ontrukken. Een goed verstaander heeft maar een half woord noodig! —

Aan onzen ten vorigen jare gedanen oproep werd door enkelen gehoor gegeven. Wij brengen hun andermaal daarvoor onzen oprechten dank, inzonderheid aan onzen ouden vriend N.N., die ons andermaal met zulk een milde gift verblijdde. —

Om tot onze *alumni* terug te keeren, kunnen wij mededeelen, dat wij thans nog *vijf* beurshouders hebben, van wie er vier in de medicijnen en één in de Nederlandsche letteren studeeren, allen aan de Stedelijke Universiteit te Amsterdam.

Over allen werd ons door hunne onderscheidene *tutores* geregeld elke drie maanden een testimonium toegezonden betreffende ijver en gedrag, en het doet ons groot genoegen, te kunnen verklaren, dat dat getuigenis steeds gunstig mocht luiden.

Aan nieuwe aanzoeken, die uit Zuid-Afrika tot ons kwamen, konden wij, zeer tot ons leedwezen, geen gehoor geven. Deze werden alle verwezen naar het Bestuur van het Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche Studenten.

Ons ledental werd gedurende het jaar met drie verminderd. Een, wijlen Jhr. Mr. H. M. J. van Asch van Wijck, ontviel ons door den dood, en twee zagen zich om verschillende redenen verplicht, voor het lidmaatschap te bedanken. Daarentegen mochten wij twee nieuwe leden zien toetreden.

Mogen velen zich opgewekt gevoelen, gedurende het nieuwe jaar onze gelederen te komen versterken!

Tot ons leedwezen moeten wij in dit verslag opnieuw vermelden, dat de zoo lang gehoopte oprichting van een gedenksteen voor wijlen Dr. Herman Coster te Pretoria nog niet heeft kunnen plaats hebben. Wij koesteren echter de gegronde hoop, dat in het jaar 1911 toch eindelijk door de verwezenlijking van dit plan de zoo lang verschuldigde hulde aan de nagedachtenis van dezen grootmoedigen en edelen Nederlander zal gebracht worden.

In zekeren vorm werd die hulde in de laatste maanden van het verstreken jaar gebracht door zijn academievriend, onzen Voorzitter, door wien op verzoek van eenige vrienden een sprekend gelijkend portret van wijlen Dr. Coster geschilderd werd, dat, na in Den Haag en in Amsterdam eenigen tijd ten toon te zijn gesteld, naar Transvaal gezonden werd om daar in het Staatsmuseum te Petoria een waardige plaats te vinden. Een welkome gift van ƒ 300.—, bij die gelegenheid door eenige vrienden van den overledene bijeengebracht, werd in ons Fonds gestort.

Onzen warmen dank uitsprekende jegens allen, die ons ook dit jaar weder hun sympathie met ons streven daadwerkelijk deden blijken, **bevelen wij onzen arbeid aan in de welwillende medewerking van allen, die niet blind zijn voor de groote en veelzijdige belangen, die in Zuid-Afrika voor de Nederlandsche natie op het spel staan**"

Het beschikbare kapitaal bedroeg op het einde van 1909 ƒ 12122,14. Dit was op het einde van 1910 gedaald tot ƒ 9772.79½. Men ziet, dat de middelen der Vereeniging zeker versterking behoeven. Sedert 1904 tot einde 1910 werd reeds een bedrag van ƒ 18898 20 aan subsidies uitgekeerd aan 15 studenten, tezamen over 60 studie-jaren.

Het Bestuur bestond in 't afgeloopen jaar uit de heeren: Jhr. Mr. J. A. de Jonge (*Voorz.*), Dr. N. Mansvelt (*Secretaris-Penningmeester*), Prof. Dr. P. J. Blok, Mr. W. Cnoop Koopmans, Mr. L. J. Plemp van Duiveland en Mr. J. C. Stoop.

Zuid-Afrikaansche mijnen.

De minister der Zuid-Afrikaansche Unie Hull heeft de instelling eener enquête gelast naar den financiëelen toestand van alle Zuid-Afrikaansche diamantmijnen, speciaal 't nazien van de balansen over de laatste 5 jaren, voor de unificatie van de diamantbelasting. Het parlement te Pretoria zal zich in Juli met deze kwestie bezig houden.

PERSONALIA.

De heer L. Stroosma, een Nederlander van geboorte, is op 26-jarigen leeftijd op de plaats Coega, district-Bethlehem, O. V. S., overleden.

De heer A. K. Bot, van Pretoria, hoopte 1º April per *Saxon* van Kaapstad naar hier te vertrekken voor een uitstapje, uit en weer thuis, van slechts één termijn, daar hij 20 Juli te Pretoria denkt terug te zijn. De Oost-Eindschool, waaraan hij werkzaam is, gaat steeds langzaam vooruit. De heer J. Vegter treedt als tijdelijk plaatsvervanger voor den heer Bot op. De West-Eindschool, hoofd de heer P. J. Kloppers, telt nu reeds bijna 250 leerlingen.

De afdeeling Bloemfontein van het *Algemeen Nederlandsch Verbond* heeft den heer F. M. Knobel, onzen consul-generaal te Pretoria, bij zijn vertrek uit Zuid-Afrika een adres aangeboden, waarin zij hem huldigt voor al wat hij ten bate van de Nederlandsche en Zuid-Afrikaansche belangen en van de samenwerking tusschen de twee takken van den Nederlandschen stam in Zuid-Afrika heeft gedaan, en waarin zij het vertrouwen uitspreekt, dat hij na verstreken verloftijd in Zuid-Afrika zal terugkeeren.

De heer F. M. Knobel is thans in Nederland terug en is afgestapt aan hotel „Bellevue" te 's Gravenhage.

Kommandant D. J. J. Breytenbach schrijft aan *de Volkstem*: „Kaptein von Dalwig was bij mijn kommando, toen hij te Dalmanutha zo zwaar gewond werd. Ik heb hem persoonlik naar 't hospitaal te Waterval-Onder laten brengen. Hij was 'n dapper man.... Toen hij gewond werd, bood hij mij zijn revolver aan om hem verder dood te schieten. Nadat ik hem enige troostwoorden had toegevoegd, waren zijn enigste woorden: Wat wordt nu van mijn kinders en nabestaanden? Ik zou dus denken, dat 't een plicht van onze regering zal zijn om te zien naar de familie-betrekkingen van overleden Kapt. von Dalwig; want hij heeft door zijn daden de volle sympathie van 't Afrikaanse volk verdiend".

Een Boerenvriend dood.

Onze Londensche berichtgever schreef ons:

In Engeland is overleden de eerw. heer John Page Hoppe, de welbekende Unitarische predikant.

Gedurende den Z. A. oorlog was de eerw. heer Page Hoppe een der kopstukken van de pro-Boer-beweging in Engeland. Van den kansel, het politieke platform en in geschriften toonde hij met klem van redenen 't onrechtvaardige van den Z. A. oorlog aan, en waar de Afrikaners werden verguisd en belasterd, daar stond hij op, om hun goed recht te verdedigen. Hij maakte deel uit van verschillende comité's in Engeland, die zich ten doel stelden, 't Engelsche publiek beter in te lichten over de Z. Afrikaansche aangelegenheden dan het de Britsche pers in die oorlogsdagen deed en hij was een der meest hardwerkende commissieleden.

Voor mij liggen een tweetal artikelen van zijn hand uit dien tijd. Het eene verscheen in: *The Coming Day*, zijn eigen tijdschrift, en het andere, „Why we loathe this war", werd afzonderlijk uitgegeven. Ik heb ze, nu de schrijver overleden is, nog eens nagelezen en zelfs thans nog, nu de oorlog zoover achter ons ligt, deed 't hartstochtelijk verontwaardigde woord van dezen waren Christen meeleven en meevoelen. Het had niets van zijn overtuigende en treffende kracht verloren.

Robert Pape.

In de eerste week van April heeft een zeer verdienstelijk Nederlander, de heer Robert Pape, afgetreden superintendent van zuivelbereiding, Zuid-Afrika verlaten. Gedurende de drie jaren, dat hij in Transvaal is geweest, heeft hij de belangen der Boeren ten zeerste behartigd. Door zijn symphatiek opoptreden en zijn buitengewone bekwaamheid mocht hij zich verheugen in zeer groote populariteit. Het gedeelte der bevolking — zoowel het Engelsch- als het Hollandsch-sprekende —, dat zich op de zuivelbereiding toelegt, betreurt 't, dat zulk een verdienstelijk ambtenaar als de heer Pape zich gedrongen zag, om zijn ontslag bij de regeering in te dienen.

Uit een uitvoerig schrijven in *De Boer*, bijvoegsel tot *De Volkstem*, blijkt, waarom de superintendent van zuivelbereiding niet langer in dienst kon zijn van het departement van Landbouw. Het was zijn ernstig streven geweest om de zuivelindustrie zóó uit te breiden, dat Zuid-Afrika zich een plaats van beteekenis zou kunnen veroveren onder de landen, die groote hoeveelheden boter en kaas uitvoeren. De uitvoer van zuivelproducten achtte hij van veel meer beteekenis voor het land dan die van mielies. Voor een zak mielies van 200 lbs. wordt in Europa ongeveer 10 shilling ontvangen; de vracht bedraagt 2 s. 6 d. De verkoopwaarde van 200 lbs. boter is 10 p.st. en de vracht 10 s.; voor een gelijke hoeveelheid kaas zijn de cijfers resp. 5 p.st. en 7 s. 6 d. Bij mielies is dus de vracht een vierde van de waarde, bij boter een twintigste, bij kaas bijna een dertiende. Naarmate de vervoerkosten kleiner worden, komt er een grooter deel terecht in de zakken van den boer, voor wien dus de uitvoer van zuivelproducten veel voordeeliger is dan die van mielies.

Ter bereiking van zijn doel had de heer Pape dringende behoefte aan een zuivel-laboratorium om te onderzoeken, van welke schadelijke bestanddeelen de boter en kaas, die thans hier bereid worden, dienden te worden gezuiverd, om ze geschikt te maken voor de Europeesche markt. In het programma voor de zuivelbereiding, dat den minister van Landbouw het vorige jaar was voorgelegd, was de oprichting van zulk een laboratorium opgenomen. Eerst werd het plan goedgekeurd, later evenwel de oprichting geweigerd. Verder meende de heer Pape, dat voor een goeden uitvoer van zuivelproducten een wet noodig was, die voorschriften geeft omtrent de behandeling van room en melk Ook deze wet staat in het goedgekeurde programma, maar later oordeelde de minister het beter, van de zaak geen werk te maken. Vernieuwde teleurstelling! Het plan voor zulk een wet en de grondbeginselen ervan zijn goedgekeurd op twee congressen van de landbouw-unie en op drie coöperatieve congressen.

Nog meer teleurstelling zou volgen. Op voorstel van den heer Pape was de regeering er toe overgegaan, twee modelinrichtingen voor de bereiding van boter en kaas in 't leven te roepen, een te Middelburg en de ander te Standerton. Het was de oorspronkelijke bedoeling, dat de fabrieken een tijd lang door het gouvernement zelf zouden worden gedreven. Dan zou geen winstbejag, maar deugdelijke bereiding hoofdzaak zijn. Later zouden de inrichtingen worden overhandigd aan een coöperatieve boerenvereeniging. In dit plan is verandering gekomen. De regeering denkt er niet aan, zelf de fabrieken eenigen tijd te laten werken. Zoodra de gebouwen afgewerkt en de machines er in gezet zijn, kunnen de coöperatieve vereenigingen alles overnemen. Als men nu bedenkt,

dat de heer Pape zich juist van de periode, waarin de zaak door de regeering zou worden gedreven, zich zooveel had voorgesteld — dan toch zou onder zijn rechtstreeksche leiding de fabriek aan de Afrikaners toonen, wat zij presteeren kon; dan toch zouden eenige jonge, ontwikkelde Afrikaners onder zijn onmiddellijk toezicht in al de finesses van de zuivelbereiding kunnen worden ingewijd — dan kan men begrijpen, hoe groot zijn teleurstelling was, toen zoo'n voornaam deel uit het programma werd gelicht.

Er wordt verluid, dat nog andere redenen tot het indienen van 't ontslag hebben geleid. Als gevolg van het tot stand-komen der Unie worden de verschillende ministerieële departementen gereorganiseerd. De veranderingen, die de verschillende kantoren ten aanzien van 't ambtenaarspersoneel ondergaan, verwekten in de Tranvaal groote ontevredenheid. De Engelsche ambtenaren uit Kaapland schijnen maar al te vaak de voorkeur te hebben. Of de heer Pape, die in den korten tijd, dat hij hier geweest is, de zuivelindustrie zoo enorm heeft bevorderd, wel hoofd van zijn afdeeling zou blijven, was zeer twijfelachtig. Als man, die weet, dat hij iets presteert, ging hij liever nu weg, dan straks het gevaar te loopen, de ondergeschikte van een Engelsch ambtenaar te worden, die, wat bekwaamheid aangaat, in zijn schaduw niet staan kan.

Naar wij uit goede bron vernemen, bestaat er kans, dat de gewezen superintendent terug keert om op eigen gelegenheid in Transvaal zaken te beginnen. Moge dat zoo zijn!

Goedkoope kabelgrammen en de Z.A. oorlog.

De heer Moberly Bell, de bestuurder van de Londensche *Times*, is overleden.

In verband met dit overlijden zij hier herinnerd aan een zeer merkwaardige verklaring, die de heer Bell in 1909 heeft afgelegd, toen hij deel uitmaakte van een deputatie uit de Imperiale Pers Conferentie naar den Britschen Eersten Minister.

Gedurende dit kongres werd een commissie benoemd om het vraagstuk der kabeltarieven te onderzoeken. De heer Moberly Bell maakte deel uit van deze commissie en stelde buitengewoon belang in deze kwestie. Tijdens 't onderhoud der persmannen met Minister Asquith sprak hij over deze kabeltarieven en hij zeide:

„Mag ik in 't kort een klein geval vertellen, dat mij zelf is overkomen? Vóór den Z. A. oorlog — die, ik geloof, £ 200.000.000 heeft gekost — zond ik een cijfer-kabelgram aan den heer Rhodes. Deze begreep 't niet. Maar ik had 't per brief bevestigd. Het antwoord, dat ik van den heer Rhodes ontving — ik heb 't nog — luidde: „Indien uw brief tien dagen vroeger was gekomen, hoe zou dan alles heel anders zijn geloopen!" Welnu, indien het kabeltarief een of twee dubbeltjes per woord was geweest, dan had ik den heelen brief kunnen overkabelen. Ik zeg niet, dat dit den Z. A. oorlog had belet, maar 't zou een reusachtig verschil hebben gemaakt."

Een nieuw diamantveld.

De persoon, die het Transvaalsche, op een woestijn gelijkende, plaatsje Bloemhof dien naam gaf, heeft bepaald een cynisch oogenblik gehad. Vóór en tijdens den Oorlog bestond het dorp van 200 inwoners uit een vierkant plein, waaromheen de huizen gebouwd waren. En alles dor en droog, slapend in de grauwe, waterlooze steppe van het Transvaalsche veld. Sedert den Oorlog heeft het dorpje rustig doorgedommeld; slechts één café voorzag de dorstigen van lafenis, terwijl er voor den eenigen politieman, behalve het af en toe toezien op de zwarten, niets te doen was. Tot op zekeren dag één der 200 Bloemhof „menschen", bezig bij maanlicht zijn mieliesveld om te ploegen, plots.... wat is dat?.... een schittering in de gemaakte voor kon waarnemen. De man stelde een onderzoek in en kwam tot de ontdekking, dat de maan haar stralen wierp op een diamant van zuiver water.

Ploeg niet meer, dacht onze Boer en ging met zijn schat naar huis. Spoedig werd het nieuws bekend, met het gevolg, dat het nederig dorpje thans, binnen 14 dagen tijds, ruim 3000 inwoners telt. Hoe zij wonen? Och, men leert in Z.-A. zoo spoedig zich te behelpen; in tenten, eigengebouwde hutten, of „zoo maar" onder den blooten hemel, leven de zoekers en of er al dan geen resultaten worden verkregen, allen zijn vrooiijk en zorgeloos, hopend, dat de dag van morgen geluk zal aanbrengen.

Menschen van alle deelen uit Transvaal vindt men er vereenigd: kantoorklerken, arbeiders, boeren, door droogte gedwongen om hun plaatsen tijdelijk te verlaten, zij allen probeeren daar hun geluk, en de politiemacht, tot 2 man versterkt, heeft evenmin als vroeger iets te doen. De weinige neringdoenden doen reuzenzaken.

De Holland—Java—Zuid-Afrika lijn.

Een correspondent schrijft ons:

In zooveel jaren hebben wij nu al niets gehoord van de voorgestelde stoomvaartverbinding van Nederland met Zuid-Afrika en Java, dat wij waarlijk meenden, dat 't plan voor eeuwig was begraven. Doch daar komt het jongste jaarverslag van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Johannesburg met ernstige bezwaren *tegen* de oprichting van zulk een stoomvaartlijn aandragen, en in eens is er hier te lande weer aandacht voor dit onderwerp, zelfs in ons Parlement.

Toen een subsidie-regeling met een Nederlandsche stoomvaart-maatschappij in de commissie werd behandeld, herinnerden sommige leden er aan, dat reeds voor meer jaren een plan werd ontworpen tot oprichting eener stoomvaartlijn Nederland—Zuid Afrika—Java en dat de ontwerpers destijds een verzoek om subsidie tot de Regeering hebben gericht bij een ook aan de Kamer medegedeeld adres. Zij vroegen, hoe het met bedoeld plan staat en of het verzoek bij de Regeering alsnog in overweging is.

De Regeering zal op deze vraag in haar antwoord op deze beraadslagingen bescheid doen.

Wij zijn zeer nieuwsgierig naar deze verklaring. En wat nu de bezwaren van de Nederlandsche Kamer van Koophandel betreft, zij zullen zeker zijn overwogen door de mannen, die van plan zijn, deze stoomvaartverbinding tot stand te brengen. Maar het is te verwachten, dat zij er zich niet door zullen laten afschrikken. Frisch gewaagd, is half gewonnen. Dit Hollandsche spreekwoord zullen zij wel in eere houden. Misschien weten zij ook, hoe de onderneming van den lateren Sir Donald Currie in den aanvang aan een zelfde critiek heeft bloot gestaan. Niet de zeker ernstige bezwaren moeten den doorslag geven bij de vraag, of men deze lijn zal tot stand brengen, maar 't vaste geloof in de groote toekomst van Zuid-Afrika. Dat geloof hebben de mannen, die zich voor deze stoomvaartlijn interesseeren en daarom zullen zij ook wel overtuigd zijn, dat met de snelle ontwikkeling van Zuid-Afrika's handel en welvaart ook door deze verbinding wel directe en vooral indirecte voordeelen zullen zijn te behalen.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Z. A.'s welvaart.

Als een nieuw bewijs van Z. A.'s toenemenden handel diene, dat de Deutsche Ost-Afrika Linie dit jaar 8 percent dividend uitkeert in plaats van 6 percent over 1909. En deze meerdere winst is verkregen, niettegenstaande de Union Castle Line dit jaar eveneens een dienst langs de oostkust heeft geopend en zij daarvan dus den mededingenden invloed moet hebben ondervonden.

Zuid-Afrika's toekomst.

De heer Arbuthnot, die de algemeene vergadering van aandeelhouders der *Standard Bank of South Africa* voorzat, gaf eenige beschouwingen ten beste omtrent den stand van zaken in Zuid-Afrika, waarin hij de toekomst daar te lande in alle opzichten als in hooge mate gunstig beschreef. De voorzitter zeide o.a. nog, dat de bank in de Belgische Congo is begonnen te werken, en dat zij ook filialen zal oprichten in Mombasa, Nairobi en Zanzibar.

Hollandsche kunst in Zuid-Afrika.

De *Volkstem* bevat een eerste bericht over de tentoonstelling van Hollandsche kunstwerken, die de heer A. van Wouw voor den Larenschen Kunsthandel heeft gearrangeerd in de Stedelijke Bibliotheek te Johannesburg. Het blad vindt in het ten toon gestelde een frischheid, die het mist in schilderijen van „onze Afrikaansche schilders"; men heeft hier „werk, dat af is" en er is groote verscheidenheid in deze 54 werken. Geprezen wordt o. a. een geteekend portret van Gen. De la Rey, wij meenen van Mevr. Van Duyl-Schwartze.

Vrijstaatsche Toestanden.

Naar uit Bloemfontein aan de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Johannesburg bericht wordt, deelt deze plaats slechts matig in den bloei, waarin de bouwnijverheid in vele plaatsen elders in Zuid-Afrika zich mag verheugen. Feitelijk wordt er alleen gewerkt aan het wederopbouwen van het gouvernementsgebouw. Terwijl er den laatsten tijd uit Transvaal belangrijke bestellingen voor de levering van zuivelwerktuigen ook naar Nederland verzonden zijn, is de boteropbrengst in den Vrijstaat niet geweest, zooals men had mogen verwachten. Droogte is de oorzaak geweest, dat er gebrek aan melk en daardoor aan room ontstond, waardoor de fabrieken gedurende maanden gesloten waren. Weldadige regens zijn er thans ook in den Vrijstaat gevallen. Aangezien wolschapen meer voordeel opleveren, hebben de meeste boeren in den Vrijstaat hun slachtschapen vervangen door wolschapen. Deze vervanging is reeds tot 75 pct. geklommen. Over het algemeen heeft men er zich den laatsten tijd in den Vrijstaat op toegelegd, meer land dan vroeger te beploegen, zelfs droge landen, en vele boeren hebben zich ook nieuwe machinerieën aangeschaft om hun landen op grooter schaal te kunnen bebouwen. De verwachting was dan ook, dat er dit jaar een rijker oogst dan ooit tevoren zou zijn. Deze verwachting is echter niet vervuld. Regen toch is noodzakelijk, zij het dan in minder mate bij de bebouwing van droge landen, en nu heeft de droogte zoo lang aangehouden, dat de oogst voor het grootste deel een misoogst is geworden.

De immigratie-quaestie.

Te Johannesburg hebben Indiërs en Chineezen meetings gehouden ter bespreking van de immigratiekwestie. Volgens Reuter zou een minnelijke oplossing der bestaande moeilijkheden aanstaande zijn. In de thans geëindigde parlementszitting is de nieuwe immigratiewet nog niet behandeld. In een briefwisseling met Gandhi, den leider der Britsch-Indiërs, heeft minister Smuts zijn leedwezen betuigd, dat het noodig was, de regeling der immigratie te verdagen; hij verklaarde, dat de regeering vurig een oplossing wenscht en sprak daarom de hoop uit, dat de Aziaten nu niet de oplossing zouden bemoeilijken door de voortzetting van het lijdelijk verzet, waarmee de Indiërs en Chineezen thans tegen de bestaande regeling protesteeren.

Indien dat lijdelijk verzet werd opgegeven, zou de regeering bereid zijn — in afwachting der definitieve regeling — tijdelijke vergunningsbewijzen uit te reiken aan ontwikkelde Aziaten, die thans in Afrika zijn gevestigd Tevens zou de regeering dan den gouverneur-generaal willen voorstellen, den thans wegens lijdelijk verzet in de gevangenis opgesloten Aziaten gratie te verleenen.

Zooals men weet, is het voornemen der regeering, om bij de nieuwe regeling bepalingen vast te stellen, die in de praktijk volkomen voldoende zullen zijn om ongewenschte Aziatische immigranten te weren, zonder dat echter de gevoeligheid der Aziaten door bepaalde, voor hen uitgevaardigde verbodsbepalingen zal worden gewekt. Alle immigranten zullen gelijk worden gesteld, maar er zullen ten aanzien van de kennis van enkele aangewezen talen regelen worden gesteld, die tot resultaat zullen hebben, dat de Aziaten, zonder dat ze uitdrukkelijk genoemd worden, kunnen worden geweerd.

Door eenige toegevendheid tegenover de reeds in Afrika gevestigde Aziaten hoopt men nu een oplossing van de thans nog bestaande moeilijkheden te verkrijgen.

De Scheepvaart-Ring.

In de mededeelingen van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Johannesburg, gedagteekend van 27 Maart j.l., wordt met betrekking tot het stoomvaartmonopolie het volgende opgemerkt: Bij de behandeling van het Postwetsontwerp in den Volksraad van de Unie van Zuid-Afrika is het voor den handel hoogst belangrijke vraagstuk ter sprake gekomen, of Zuid-Afrika al dan niet zal voortgaan met toe te laten, dat de bestaande combinatie van stoomvaartmaatschappijen (de „Ring") de vrachtprijzen tusschen Zuid-Afrika en Europa, vice-versa, regelt en dus feitelijk het verkeer ter zee tusschen de beide werelddeelen beheerscht. Besloten is, dat er geen contract voor het vervoer over zee van postartikelen naar en van de Unie meer aangegaan zal worden met een reederij, die nadeelig is of nadeelig zou kunnen worden voor den handel en de industrie van Zuid-Afrika of het systeem van uitgestelde rabatten in eenigerlei vorm toepast. Door het stelsel van uitgestelde rabatten werd dwang uitgeoefend op de verschepers en een monopolie geschapen voor de maatschappijen. Het komt namelijk hierop neer, dat in de vracht een „primage" berekend is, welke eerst na verloop van eenigen tijd door de stoomvaartmaatschappijen, welke tot de combinatie behooren, aan de verschepers terugbetaald wordt, indien deze laatsten voor het vervoer van hun goederen niet ook van andere lijnen, niet tot de combinatie behoorende, gebruik hebben gemaakt.

Concurrentie van andere lijnen, welke niet tot de combinatie behooren, was dus feitelijk uitgesloten en de „Ring" regelde de vrachtprijzen, zooals zij goeddacht. Wat dit voor Zuid-Afrika beteekende, kan met enkele cijfers aangetoond worden. Argentinië ligt even ver van Engeland als Zuid-Afrika. Toch is de vracht voor wol van Zuid-Afrika naar Engeland 19 shill. 1 d. per ton, terwijl zij van Argentinië naar Engeland slechts 11 shill. per ton bedraagt.

Wanneer men Londen of Southampton, van welke plaatsen de booten van de „Union-Castle Line" a varen, als uitgangspunt aanneemt en men vergelijkt de vrachtprijzen van daar naar Kaapstad met die naar Melbourne, dan blijkt, welk nadeel uit de combinatie voor den invoer in Zuid-Afrika voortvloeit: Landbouwwerktuigen naar Kaapstad 30 shill., naar Melbourne 37 shill.; koren 25 sh. en 26 sh. 6 d., tapijten 42 sh. 6 d. en 47 sh. 6 d., huiden 30 sh. en 37 sh.; schoenen en dekens 43 sh. 6 d. en 47 sh. 6 d.; ijzer 22 sh. 6 d. en 23 sh. 3 d.; rijwielen 42 sh. 6 d. en 37 sh.; aardewerk 30 sh. en 27 sh. 6 d.; motors 43 sh. 6 d. en 37 sh.; piano's 42 sh. 6 d. en 34 sh. 6 d., enz.

Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika.

In het verslag over 1910 van de Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika, te Amsterdam, zegt de directie o.m. het volgende:

Het jaar 1910 was voor Zuid-Afrika in het algemeen een tijdperk van rustigen vooruitgang, waardoor de reeds in het vorige verslag aangekondigde verbetering in zaken een meer vasten vorm heeft verkregen. Het duidelijkst komt die vooruitgang tot uitdrukking in de handelscijfers over het afgeloopen jaar.

„Ook in onze eigen zaken, zegt het verslag, valt op geleidelijken vooruitgang te wijzen. Ons winstcijfer vertoont eene gestadige verbetering, niettegenstaande enkele factoren voor ons bedrijf minder gunstig waren dan in het voorafgaande boekjaar. Zoo is door eenige buitengewone uitgaven de onkostenrekening hooger geweest dan onder normale omstandigheden te verwachten was en bleven de voorschottransacties, waartoe de levendige mijnmarkt in 1909 aanleiding had gegeven, ditmaal nagenoeg geheel achterwege. Daarentegen ondergingen de operaties, die meer met de handelsbeweging in verband staan, zooals het discontobedrijf en de wisseltransacties, alle eene bevredigende uitbreiding. Het is dan ook uitsluitend aan de meerdere opbrengst van dit onderdeel van het bedrijf, dat het gunstiger resultaat der Zuid-Afrikaansche kantoren te danken is."

De gemiddelde saldi van enkele voorname rekeningen waren: kas £ 152,355 (£ 130,976), rekening-couranthouders, debiteuren £ 289,308 (£ 350,353), vaste goederen en andere waarden £ 80,377 (£ 146,752), gedisconteerde wissels en promessen £ 126,316 (£ 112,205), remisen naar Europa £ 73,064 (£ 82,356), rekening-couranthouders, crediteuren £ 300,273 (£ 251,295), deposito-rekening £ 210,163 (£ 192,508), bankbiljetten in circulatie £ 22,327 (£ 21,220), debet aan Amsterdam £ 228,349 (£ 393,999). (Bij de vergelijking van de rekening-couranthouders, debiteuren, vaste goederen en andere waarden en gedisconteerde wissels en promessen dient evenwel in aanmerking te worden genomen, dat in de cijfers voor het afgeloopen jaar tot uitdrukking zijn gekomen de afschrijvingen, welke op deze hoofden hebben plaats gehad, als gevolg van de in de vergaderingen van 14 April en 11 Mei 1910 genomen besluiten. Deze rekeningen zijn toen met resp. £ 71,500, £ 118,000 en £ 6500 verminderd.)

De algemeene verbetering heeft, naar de directie opmerkt, hare uitwerking niet gemist op de positie van vele der geheel of gedeeltelijk afgeschreven posten, doch niet in zoo sterke mate, dat voor het afgeloopen jaar een winst van beteekenis kon geboekt worden op de afzonderlijke reserve-rekening, welke gevormd wordt overeenkomstig de bij de kapitaalsafschrijvingen gemaakte bepalingen. De lustelooze stemming in de mijnmarkt en het gebrek aan kooplust in de vaste goederenmarkt hebben langen tijd een realisatie van het in het bezit der mpij. zijnde onderpand tegengehouden. Eerst laat in het jaar werd ten opzichte van deze laatste categorie van waarden een verbetering merkbaar, die zich ook in het nieuw ingetreden jaar schijnt voort te zetten. Dit begin van verbetering is reeds gevolgd door eenige realisaties van oude posten tot hoogere prijzen dan de waarde, die daarvoor in de boeken was aangenomen. Bij de agentschappen valt eveneens in meerdere of mindere mate bij alle vooruitgang te constateeren, in overeenstemming met de algemeen gunstiger toestanden in Zuid-Afrika.

In verband met de toenemende invoeren in Zuid Afrika heeft het wisselbedrijf der bank in Europa gedurende het afgeloopen boekjaar nieuwe uitbreiding verkregen, vooral bij het Londen Agentschap. Te Amsterdam was wel vooruitgang in het aantal, maar niet in het totaal bedrag der wisseltransacties. Er blijkt bij de Nederlandsche exporteurs nog steeds weinig neiging te bestaan tot het aanknoopen van directe verbindingen met Zuid-Afrika. De meeste firma's, die direct exporteeren, werken op kleinere schaal; de groote exporteurs geven er de voorkeur aan, hun artikelen, welke op de Zuid-Afrikaansche markt geregeld afzet vinden, aan Engelsche of Duitsche exporthuizen in Londen en Hamburg te verkoopen. Vandaar dat de wisseltransacties hier te lande van zoo beperkten omvang blijven. Ondanks de uitbreiding was het resultaat van het Europeesche wisselbedrijf toch in het afgeloopen jaar niet zoo voordeelig als in het voorafgaande, tengevolge van de over het algemeen minder gunstige wisselkoersen, welke in dat jaar hebben gegolden. De vooruitgang in de interest-rekening der Europeesche kantoren werd uitsluitend veroorzaakt door een verhoogde rentabiliteit van het aldaar opereerende kapitaal, daar ook in het afgeloopen jaar geen dividend werd ontvangen op het aandeelenbezit in de Pretoria Hypotheek Mpij. Er bestaat, volgens het verslag, alle reden om aan te nemen, dat de bank dit deel der inkomsten in het thans loopende boekjaar niet meer zal behoeven te derven, nu de meerdere levendigheid in de vaste goederenmarkt ongetwijfeld haren gunstigen invloed zal hebben gehad op de resultaten, die de Pretoria Hypotheek Mij. in haar boekjaar 1910/1911 zal aanwijzen.

De w. en v. rekening vermeldt de volgende baten: rente interest *f* 107,849 (v. j. *f* 94,343), commissie en wisselkoers *f* 42.969 (*f* 57,466), en saldo winst Pretoria *f* 79,390 (*f* 66,207), totaal *f* 230,208 (v. j. met *f* 206,139 reservefonds en *f* 350,000 extra-reserve, *f* 774,156). Daartegenover staan *f* 76,326 (*f* 74,477) onkosten, zoodat er een saldo blijft van *f* 153,882 (v. j. kwamen nog als debetposten voor: reservefonds *f* 240,000, gereserveerde onkosten *f* 6000, afschrijving hoofdagentschap *f* 346,139 en saldo winst 1909 hoofdagentschap, bestemd voor afschrijving, *f* 143,539). Het bestuur stelt voor, uit de netto-winst ad *f* 153,882 in de eerste plaats *f* 30,441 af te zonderen ter versterking van het reservefonds, waardoor dit op rond *f* 240,000 of £ 20,000 gebracht wordt. Uit het overblijvende kan aan aandeelhouders een dividend van 4 pct. (v. j. nihil) d. i. *f* 28,80 per aandeel van *f* 720 worden uitgekeerd, waarna met *f* 8240 op nieuwe rekening wordt overgegaan. Uit dit laatste bedrag moet dan nog de bedrijfsbelasting worden voldaan.